

Щодо деяких проблемних освітніх питань судових експертів в умовах євроінтеграції

Інеса Овсянникова

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3351-7781>

Сучасний етап розвитку людської цивілізації, який визначають як перехід до суспільства знань, характеризується якісно новими вимогами до розвитку освіти та окреслює демократичні трансформації, зокрема в галузі судової експертизи.

Ключові слова: експерт; експертиза; євроінтеграція; професійна підготовка; судово-експертна діяльність.

Regarding Some Problematic Educational Issues of Judicial Experts in the Conditions of European Integration

Inessa Ovsiannykova

Modern stage of development of human civilization defined as transition to knowledge society is characterized by qualitatively new requirements for development of education and outlines democratic transformations, in particular in the field of forensic science.

Keywords: forensic expert; forensic science; European integration; professional training; forensic expert activity.

Інтеграція України до європейського співтовариства є свідомим цільовим вибором українського суспільства, підтвердженням багатьма випробуваннями та стратегічно закріплений нині на законодавчому рівні. Відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі є однією з основних засад зовнішньої політики України [1]. Угодою про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами з другого (далі — Угода) визначено, що Сторони підтримують поступове зближення та гармонізацію з відповідним правом та регуляторними стандартами ЄС, водночас однією з важливих цілей асоціації визначено посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод (ст. 1, 405 Угоди) [2]. Однак деякі чинники донині гальмують рух нашої держави до втілення у життя євроінтеграційної ідеї:

- повільність у проведенні економічних реформ, відсутність помітних

результатів внутрішніх соціально-економічних трансформацій;

- високий рівень корупції та економічної злочинності;
- дефіцит досвідчених фахівців з євроінтеграції (насамперед поміж політичної еліти та державних службовців України);
- значний розрив у рівнях економічного розвитку України та європейських країн;
- значна відмінність рівня життя населення [3, с. 198].

До того ж світова фінансово-економічна криза 2008—2009 рр. зумовила розгортання негативних явищ, які почали швидко та переконливо доводити, що в самій конструкції процесу євроінтеграції є серйозні дисбаланси та асиметрії, за яких швидко рухатися вперед не лише проблематично, а й небезпечно. Глобальна криза засвідчила відносність переваг значних економічних просторів і те, що вони можуть бути не лише стимуляторами соціально-економічного розвитку, а й каталізаторами соціально-економічних негараздів [4, с. 10—11].

Європейська інтеграція України у сфері юстиції ставить певні вимоги й до галузі

судово-експертної діяльності. Як зазначають українські та латвійські науковці, інтеграція до Європейського судово-експертного простору (*European Forensic Science Area*), Європейського простору вищої освіти (*European Higher Education Area*) та Європейського дослідницького простору (*European Research Area*) передбачає об'єднання наукових, технічних і людських ресурсів для розв'язання питань, які становлять спільний інтерес і стосуються різних галузей науки та функціонування державних установ [5, с. 25]. Тому докладніше хотілося б зупинитися саме на освітніх питаннях судових експертів.

Здебільшого для отримання кваліфікації судового експерта необхідна комплексна вища освіта [6, с. 231]. Для того щоб забезпечити ґрунтовні, міцні, системні знання, потрібно реалізувати комплексний підхід до процесу навчання, який передбачає єдність трьох параметрів:

- навчальний процес має бути єдністю соціального, психологічного та педагогічного;
- єдність усіх функцій навчання (освітньої, розвивальної та виховної);
- єдність у будь-якій методичній системі усіх компонентів навчального процесу (цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання за провідної ролі цілей навчання) [7, с. 28].

Відповідно до «Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації (994_525) в системі вищої освіти і науки України», головною метою якої є вжиття заходів для входження національної системи освіти і науки в європейський простір, розвиток України визначається у загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства. Водночас інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці й техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків до європейського простору та має на меті підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного простору [8].

Якісний рівень освітньої підготовки компетентних судових експертів є одним із головних

критеріїв ефективності судово-експертної діяльності загалом та всієї системи експертного забезпечення зокрема, а також одним із показників ефективного виконання судово-експертною установою покладених на неї державою завдань. Адже високоякісна підготовка та перепідготовка судових експертів має важливе значення для здійснення незалежного й об'єктивного судочинства, що потребує виваженого підходу в організації такої підготовки, забезпечення якісного, вчасного та змістовно обґрунтованого навчання [6, с. 233].

Водночас у процесі освітньої підготовки компетентних судових експертів наразі існують певні недоліки, до яких належать:

- недостатність теоретичної фундаментальності підготовки судових експертів і практичного їх засвоєння;
- виключення з навчального плану дисциплін, необхідних для повноцінної підготовки судових експертів;
- навчальна перевантаженість непомірною кількістю не пов'язаних із експертною діяльністю дисциплін;
- недосконалість системи підходів до відбору майбутніх фахівців;
- недостатня розробленість механізму супроводження діяльності фахівців;
- недоліки у системі контролю та самоконтролю рівня професійної підготовки експертів [9, с. 108, 109].

До цього переліку необхідно додати явну недостатність ознайомленості експертів з усіма чинними методиками з Реєстру методик проведення судових експертиз за відповідними спеціальностями та можливістю їх практичного застосування для надання висновку.

Деякі науковці зазначають, що умови праці судового експерта, які найчастіше пов'язані з негативним емоційним впливом об'єктів досліджень, певною мірою деформують його психіку [10, с. 112, 113]. До того ж робота в сучасних військових реаліях безперечно також має негативний моральний і психологічний вплив на судового експерта. Отже, виокремлюється ще одна проблема — проблема психологічної підготовки судового експерта.

Тому освітня система має бути спрямована на створення найсприятливіших умов для навчання судових експертів, на постійне

вдосконалення їх професійної підготовки шляхом поглиблення і розширення професійних знань, умінь і навичок, а також містити правильно організовану психологічну підготовку, яка б підтримувала працездатність експерта на високому професійному рівні.

Перелік джерел посилання

1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 30.11.2015 р. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 23.02.2023).
3. Дідик Н. І., Ілюшук О. М. Адміністративно-правові основи державної політики європейської інтеграції України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 195—198. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.04.35 (дата звернення: 23.02.2023).
4. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС / В. Сіденко (кер. проекту) та ін. Київ, 2018. 214 с. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_pereformatuvannia_ieuropeiskoi_intehratsii.pdf (дата звернення: 23.02.2023).
5. Kliuiev O., Agapova O., Palkova K. International projects as a new form of collaboration in the sphere of expert ensuring of justice. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2020. No 2. Pp. 24—32. DOI: 10.32353.ACFS.2.2020.01 (дата звернення: 23.02.2023).
6. Алексейчук В. І., Стародубов І. В. Підготовка фахівців у сфері судової експертизи: організаційні питання та перспективи. *Юридичний вісник*. 2022. № 2 (63). С. 228—235. DOI: 10.18372/2307-9061.63.16734 (дата звернення: 23.02.2023).
7. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. для магістрантів вищих навчальних закладів. Київ. 239 с.
8. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації (994_525) в системі вищої освіти і науки України : затв. наказом М-ва освіти і науки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0049290-04#Text> (дата звернення: 07.03.2024).
9. Кофанов А. В. Деякі аспекти проблематики підготовки судових експертів, їх взаємодії з керівництвом та оцінки проведених ними досліджень. *Криміналістичний вісник*. 2013. № 2. С. 107—115.
10. Курдес О. В. Особливості психологічної підготовки судових експертів як складової процесу адаптації до умов праці. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 23. С. 110—122. DOI: 10.32353/khrife.1.2021.08 (дата звернення: 23.02.2023).